Câteva aspecte privind activitatea bibliotecilor româneşti din judeţul Mureş în secolele XVIII-XIX

MONICA AVRAM
Biblioteca Judeţeană Mureş

Abstract

Some Aspects Concerning the Activity of the Libraries from Mureş County During the XVIIIth and the XIXth Centuries

The history of the Romanians from Transylvania is closely connected to culture, as a means of fighting for political, national and social rights. During the XVIIIth and the XIXth centuries, Romanians have tried to use the power of information in order to manage this fight; thus, the interest for spreading knowledge within the ordinary people increased. There are many cultural associations that were founded and some of them have understood the role of library, which is the place the information can be stored.

So far, we have identified some different cathegories of libraries - such as public libraries, specialized libraries, particular libraries - but they all have the same purpose, the same objectives: to offer free acces to information, to contribute to the education of all people and to use what was already known about cultural and historical values of our past.

Keywords: *library, XVIIIth century, XIXth century, Mureş County, Transylvania, Romanians.*

În mod firesc, istoria unui popor, cultura sa, este strâns legată de modul în care informaţiile intelectuale se păstrează şi se transmit peste timp. Iar cea care stochează toate aceste informaţii este biblioteca,[1] în strânsă corelaţie cu biserica şi cu şcoala, ceea ce i-a determinat pe unii

[1] N. Georgescu-Tistu, ***Cartea şi bibliotecile***, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1972, p. 15.

BDD-A19443 © 2010 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:27 UTC)

cercetători să conceapă acest sistem de păstrare a cunoştinţelor sub forma triadei „*biserică - bibliotecă - şcoală*."[2]

Crearea bibliotecilor publice româneşti se înscrie în cadrul mai larg al unui curent favorabil european. Peste tot în Europa, în secolul al XIX-lea, au fost organizate biblioteci populare, publice şi naţionale, muzee, alte instituţii de cultură.[3] Chiar dacă există decalaje temporare în ceea ce priveşte evoluţia bibliotecii în ţările române - avem în vedere regimul politic diferit în interiorul, respectiv exteriorul arcului carpatic, faptul că regulamentul de bibliotecă a apărut în Moldova şi Ţara Românească odată cu Regulamentele Organice, în anii 1830-1831, în vreme ce în Transilvania este întârziat până după constituirea ASTREI etc. - se observă o unitate de percepţie asupra rolului şi importanţei bibliotecii în comunitate, precum şi tendinţa clară de instituţionalizare a lecturii publice.[4]

Încă de la sfârşitul secolului al XVIII-lea, apar semne că lectura ajunge şi în alte medii, afară de cele ale elitei.[5] Mai exact, clasele elitare înţeleg importanţa suplinirii sistemului de învăţământ şi consideră biblioteca drept cadrul corespunzător nu numai de alfabetizare, dar şi de perfectare a cunoştinţelor.

Dacă secolul al XIX-lea poate fi denumit drept „*secolul bibliotecilor*"[6] este datorită faptului că numărul bibliotecilor creşte uimitor şi îşi dau concursul pentru aceasta toate societăţile şi asociaţiile culturale acum organizate.[7]

Deşi sunt încă rudimentar organizate în a doua jumătate a secolului al XIX-lea în zona mureşeană, cu fonduri incomplete, care depind de donatori în cea mai mare parte, bibliotecile reprezintă o sursă primară de cunoaştere şi o bună modalitate de răspândire a cunoştinţelor, din orice domeniu, de orice tip (ştiinţific, de popularizare etc.) şi la orice nivel. În

---

[2] Gheorghe Buluţă, ***Scurtă istorie a bibliotecilor din România***, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 2000, p. 66.

[3] ***Ibidem***, p. 113.

[4] ***Ibidem***.

[5] ***Ibidem***, p. 110.

[6] ***Ibidem***.

[7] Ion Muşlea, ***Date noi privitoare la cunoaşterea bibliotecilor româneşti ale oraşelor din Transilvania***, în ***Probleme de bibliologie***, vol. 2, Bucureşti, 1967, p. 120.

BDD-A19443 © 2010 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:27 UTC)

funcţie de instituţia fondatoare sau de fondatorul individual care le-a dat viaţă şi vigoare şi sub îndrumarea căruia îşi desfăşoară activitatea, de grupul de cititori cărora li se adresează, bibliotecile mureşene pot fi sumar clasificate, după standardele de azi, drept *biblioteci publice* - precum cea a ASTREI; *biblioteci specializate* - precum cele ale reuniunilor de învăţători, ale unor parohii, ale unor societăţi; *biblioteci individuale* - precum cele înfiinţate de Ioan Pop Maior, Partenie Trombiţaş etc.

Din prima categorie, cea a bibliotecilor publice, face parte şi **cabinetul de lectură** de la Reghin, care exista deja în anul 1778; de altfel, aceste cabinete erau considerate a fi foarte importante pentru promovarea lecturii şi a interesului pentru viaţa intelectuală.[8] Cabinetul reghinean era frecventat de numeroşi intelectuali, fără deosebire de naţionalitate şi putea pune la dispoziţia celor interesaţi multe lucrări, scrise în spirit iluminist.[9] Ulterior, pe parcursul secolului al XIX-lea, mai sunt menţionate două astfel de cabinete de lectură la Reghin - unul maghiar şi unul german,[10] dar care nu fac obiectul cercetării noastre. La fel cum nici Biblioteca Teleki de la Târgu-Mureş, deschisă publicului la 1802, nu intră în sfera noastră de interes, deşi intelectualii români din zonă au avut acces la documente, după cum o dovedesc registrele mai vechi din bibliotecă.[11]

Cu siguranţă un mare impact a înregistrat **biblioteca ASTREI**, fondată în anul 1886 şi având la bază biblioteca particulară a unuia dintre cei mai reprezentativi intelectuali ai Reghinului: I. P. Maior.

I. P. Maior s-a stins din viaţă în anul 1877 însă, în 1873, prin testament, şi-a manifestat dorinţa ca biblioteca personală, care exista deja în anul 1848 - este posibil ca o parte din cărţile aflate în biblioteca lui să fi provenit din colecţia unchiului său, Petru Maior, deşi discuţiile legate de acest aspect sunt încă nelămurite - să constituie bazele unei biblioteci.

---

[8] Gheorghe Buluţă, ***op. cit.***, p. 104.

[9] Marin Şara, ***Biblioteci reghinene***, în ***Vatra***, serie nouă, an XII, 1971, p. 13; Idem, ***Contribuţii la cunoaşterea bibliotecilor reghinene***, în ***Reghinul cultural***, II, 1990, p. 83; Grigore Ploeşteanu, ***Aspecte ale vieţii culturale din Reghin în epoca modernă***, în ***Reghinul cultural***, I, 1982, p. 30.

[10] Marin Şara, ***Contribuţii la cunoaşterea bibliotecilor***..., p. 84.

[11] A se consulta, în acest sens, studiile despre Biblioteca Teleki publicate în ***Libraria. Studii şi cercetări de bibliologie***, vol. I-VIII din perioada 2002-2009, editate de Biblioteca Judeţeană Mureş.

BDD-A19443 © 2010 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:27 UTC)

Motivul care l-a determinat să-şi doneze biblioteca, să o pună la dispoziţia tuturor celor interesaţi, reiese foarte clar dintr-un articol apărut în ***Gazeta Transilvaniei*** în anul 1872 şi reluat ulterior şi de către alţi exegeţi ai subiectului.[12] Conform articolului citat, „*... acest venerand domn, văzând luptele mai multor preuţi ai acestui tract protopopesc cu lipsele materiale şi cunoscându-le dorul fierbinte de perfecţionare şi înaintare în scienţie şi cultură, dispunând de una bibliotecă stătătoare din vreo 200 bucăţi de cărţi (sic) - de cuprins foarte instructiv - îşi manifestă generozitatea animei, oferind toate opurile dimpreună cu stelagiul necesar pre seama preuţilor tractului doritori de cultură, promiţîndu-se a mai procura şi alte opuri mai noi eşite în limba română...*"

Iniţial, biblioteca a fost organizată la Gurghiu, atât din lipsă de spaţiu, cât şi din motive ce ţineau de legăturile personale pe care Maior le avea cu preotul greco-catolic Mihai Crişan de la Reghin, un personaj controversat, acuzat de egoism şi indiferenţă.[13] Amănunte despre acest aspect sunt invocate de cercetătorii Liviu Boar şi Grigore Ploeşteanu, care subliniază nemulţumirea iscată în rândul unei părţi a populaţiei de lipsa de interes a preotului faţă de pregătirea şcolară a copiilor din parohie. Ulterior, în 1877, un grup de intelectuali din Reghin resping acuzele aduse la adresa preotului, pe care încearcă să-l reabiliteze.[14] Ei susţin că cele afirmate anterior în legătură cu preotul Mihai Crişan reprezintă „*pură calumnia in tótă splendorea loru*." Dimpotrivă, este un „*protopopu bunu*," care s-a implicat activ în activitatea bisericii şi a şcolii locale şi care a dat dovadă întotdeauna de bună-credinţă.

Întârzierea provoacă nemulţumirea lui Maior care, în 1876 îşi asumă dreptul de a reveni asupra deciziei de donaţie şi de a „*dispune în alt mod*

[12] ***Gazeta Transilvaniei***, nr. 22, 27 februarie / 15 martie 1872, p. 3; vezi şi Marin Şara, ***Biblioteci...***, p. 13.

[13] Liviu Boar, Grigore Ploeşteanu, ***Biblioteca lui Ioan Pop Maior***, în ***Pagini din istoria bibliotecilor reghinene: studii şi articole***, coordonator Marin Şara, Reghin, Biblioteca Municipală „Petru Maior" Reghin, 1995, p. 29.

[14] ***Gazeta Transilvaniei***, nr. 41, an XL, din 10 mai 1877, p. 3, articol semnat de „*Alessandru Ternoveanu, par. si not. tractuale, Petru Precupu, par. Solovestrului, Teodoru Stavilla, par. Falfaleului, Blasiu Precupu, par. M.-Huducului*."

BDD-A19443 © 2010 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:27 UTC)

despre cărţile, ziarile şi teca aflătoare în Gurghiu."[15] Se stinge din viaţă înainte de a vedea biblioteca deschisă şi urmează un nou episod în care rolul principal revine lui Daniel Fărcaş, care se angajează să se ocupe de organizarea acesteia.[16]

Daniel Fărcaş ne oferă chiar un amplu istoric al bibliotecii maiorene; după spusele sale, aflându-se din întâmplare în casa lui Ieremia Harşianu, preot greco-catolic, alături de alţi intelectuali români, la 15 octombrie 1878, s-a pus în discuţie şi soarta bibliotecii lui I. P. Maior. În urma întâlnirii, s-a convenit ca soarta bibliotecii să fie încredinţată lui Fărcaş, care urma să se ocupe de reorganizarea acesteia şi repunerea ei la dispoziţia tuturor celor interesaţi pentru a duce la îndeplinire dorinţa donatorului.[17] Din nefericire, spune Fărcaş, în anul 1879, la ultima şedinţă a intelectualilor români pe această temă, situaţia era neschimbată.

În anul 1886, biblioteca, împreună cu suma de 75 de florini şi 13 crăiţari, dar şi cu mobilierul necesar, a fost preluată de către membrii ASTREI şi a devenit biblioteca Despărţământului Reghin al asociaţiunii.[18] Într-un raport al ASTREI din 5 iunie 1886 se aminteşte faptul că, „*Primind biblioteca fericitului I. P. Maior, conform conclusului adunării generale constitutive, de la Dl. Nicolau Petru, acea până când vom dispune de un local mai potrivit s-a aşezat într-o odaie aparţinătoare şcoalei din Reghin*." Este doar o soluţie de moment, deoarece este vizată şi obligativitatea comitetului astrist de a se îngriji de „*comoditatea lectorilor*."[19]

Încă de la înfiinţare, biblioteca ASTREI avea obiective foarte clar conturate: răspândirea şi promovarea gustului pentru lectură, accesul la baza de informaţii necesare pentru mai buna organizare a vieţii de zi cu zi, colectarea şi păstrarea acelor informaţii care constituiau fundamentul pe care se construia identitatea naţională. Sursele de completare a colecţiilor din biblioteci urmau să fie constituite din donaţii, achiziţii şi, nu în

---

[15] Liviu Boar, Grigore Ploeşteanu, ***op. cit.***, p. 29; vezi şi ***Gazeta Reghinului***, IV, nr. 8, septembrie 1993.

[16] Daniel Fărcaş, ***Afacerea bibliotecii I. P. Maior***, în ***Gazeta Transilvaniei***, nr. 56 din 10 / 22 martie 1885, p. 2-3..

[17] ***Ibidem***.

[18] Marin Şara, ***Contribuţii la cunoaşterea bibliotecilor...***, p. 84.

[19] ***Ibidem***, p. 94, preluat din Arhivele Statului Sibiu, ***Fond ASTRA***, pachet 63, nr. 200.

BDD-A19443 © 2010 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:27 UTC)

ultimul rând, din fondurile strânse cu prilejul unor reuniuni, conferinţe, chiar petreceri de vară, organizate periodic, având o taxă modică de participare.[20]

Fondul bibliotecii era destul de redus; cu toate acestea, datorită interesului şi eforturilor depuse de George Maior, învăţător din Reghin, biblioteca a evoluat în mai multe sensuri: şi-a îmbogăţit fondul de carte prin donaţii şi achiziţii anuale; avea în permanenţă la dispoziţie bani pentru cumpărarea de cărţi noi.[21] Astfel, conform unor date statistice, la 30 iunie 1890, fondul de achiziţii însuma 100 de florini şi 80 cr.; în 1894 creşte la 121 de florini şi 55 cr., pentru ca în 1898 să însumeze 150 de florini şi 96 de cr.[22]

Fără a mai zăbovi prea mult asupra etapelor parcurse de biblioteca ASTREI în evoluţia ei, putem aminti doar că s-a întocmit şi regulamentul provizoriu de funcţionare, care a şi fost aprobat de către adunarea generală a despărţământului,[23] iar conform unei dări de seamă a conducerii despărţământului, din 10 august 1905, se spune în legătură cu biblioteca: „*notăm cum că aceasta este aşezată într-o odaie acomodată a edificiului şcoalei române din Reghin şi se poate întrebuinţa pentru iubitorii de lectură*."[24]

De remarcat faptul că, din punctul de vedere al regulamentelor de bibliotecă, sistemul bibliotecilor din Transilvania datorează mult ASTREI care, încă din 1869, stabilea condiţiile de funcţionare, orarul, obligaţiile bibliotecarului şi ale cititorului, modalităţile de împrumut etc., conform unui regulament care, în mare parte, îşi păstrează şi azi valabilitatea.[25]

Din categoria bibliotecilor specializate - aşa cum ne-am luat libertatea de a le clasifica - fac parte atât bibliotecile şcolare sau ale unor societăţi sau reuniuni ale învăţătorilor, cât şi cele ale unor parohii sau

---

[20] ***Ibidem***, p. 90.

[21] Idem, ***Biblioteci...***, p. 13.

[22] Idem, ***Contribuţii la cunoaşterea bibliotecilor...***, p. 89.

[23] Idem, ***Biblioteci...***, p. 13..

[24] Idem, ***Contribuţii la cunoaşterea bibliotecilor...***, p. 89.

[25] ***Regulament despre modul întrebuinţiarei Bibliotecei Asociaţiunei Transilvane Române pentru Literatura şi Cultura Poporului Român din 11 august 1869***, în Constantin Mătuşoiu, Mihaela Hélène Dinu, ***Istoria bibliotecilor din România în legi şi documente (1817-1944)***, vol. 1, Constanţa, Ex Ponto, 2001, p. 58 sau ***Transilvania***, II, 1869, p. 227-228.

BDD-A19443 © 2010 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:27 UTC)

societăţi, al căror domeniu de interes nu este, la prima vedere, deloc legat de procesul de culturalizare, dar care se implică masiv în viaţa culturală.

La acest nivel al cercetării, cea mai veche bibliotecă specializată despre care s-au găsit informaţii - şi acestea destul de vagi - este cea a **Gimnaziului Evanghelic** din Reghin, fondată în 1857. Deşi era o bibliotecă săsească, în colecţiile sale se găseau în egală măsură cărţi rare, inclusiv incunabule, care stârneau interesul tuturor intelectualilor, indiferent de originea etnică, dar şi cărţi vechi româneşti, din diverse domenii ale ştiinţei, culturii, teologiei, geografiei, istoriei etc.[26] Scopul bibliotecii era acela de a contribui la instruirea tineretului şcolar.

În evoluţia ei, biblioteca cunoaşte etape de dezvoltare masivă, dar şi perioade de stagnare; astfel, dacă până în 1860 stagnează, în deceniul următor cunoaşte un important salt cantitativ şi calitativ. Explicaţia acestui salt este foarte simplă: în decembrie 1866, conferinţa învăţătorilor locali a lansat un apel către toţi locuitorii oraşului, prin care se cerea sprijinul în vederea organizării unei biblioteci în adevăratul sens al cuvântului - locuitorii sunt invitaţi să doneze cărţi pentru această bibliotecă, în special opere vechi sau cărţi pentru tineret.[27] Mai mult, se cere şi sprijin financiar, în valoare de 2 florini pe an, necesar pentru achiziţionare de noi cărţi şi buna organizare a activităţii de bibliotecă. Răspunsul populaţiei este mai mult decât binevoitor: în primul an, suma strânsă se ridică la 36.511 florini şi 18 crăiţari.

În plus, conferinţa învăţătorilor de la 1 martie 1867 introduce un articol nou în regulamentul de funcţionare al bibliotecii, care prevede obligativitatea elevilor de a contribui semestrial cu suma de 25 de crăiţari la îmbunătăţirea colecţiilor.

În anul 1867, biblioteca înregistrează un nou salt; în urma unificării fondului cu cel al bibliotecii districtului bisericesc evanghelic, îşi schimbă denumirea, devenind **Biblioteca Stabilimentului Şcolar Evanghelic din Reghinul Săsesc unită cu Biblioteca Districtului Bisericesc Evanghelic din Reghinul Săsesc**. Fondul a crescut semnificativ în fiecare an, prin donaţii de la diverse asociaţii şi societăţi culturale, precum şi de la persoane particulare, ajungând să fie considerată una dintre cele mai

[26] Marin Şara, ***Biblioteci...***, p. 13.

[27] Idem, ***Contribuţii la cunoaşterea bibliotecilor...***, p. 85.

BDD-A19443 © 2010 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:27 UTC)

importante biblioteci săseşti din acest ţinut al Reghinului; astfel, de la 13 volume în 1857,[28] în anul 1868 ajunge deja la un fond de 1245 de volume.[29]

După unificare, în anul şcolar 1867-1868, consistoriul pe ţară al Bisericii Evanghelice hotărăşte ca toate sumele rămase necheltuite prin neocuparea sau suplinirea unor posturi de învăţători să fie folosite pentru îmbunătăţirea fondului bibliotecii; în plus, atât consistoriul cât şi *Societatea pentru cunoaşterea Transilvaniei* (Verein für siebenbürgische Landeskunde), trimit exemplare din toate publicaţiile lor. Astfel, în anul 1889, fondul însumează 1698 de volume.[30]

Biblioteca s-a bazat în mare măsură pe donaţii de carte din partea atât a unor asociaţii, cât şi a unor particulari. Printre cei care au oferit donaţii în cărţi sau bani, îi putem aminti pe Samuel Kromer, măcelar, care donează o mare parte din banii obţinuţi în urma vânzării unei livezi (1.501 florini); Simon Samuel, comerciant evreu care lasă prin testament bibliotecii suma de 13 florini şi 50 de crăiţari; moştenitorii preoţilor Daniel Schuler din Batoş, Georg Klein din Ideciu de Jos, Samuel Fritsch din Dedrad, Iosif Beniamin Hellwig din Reghin, Andreas Zimmermann, Schuler von Libloy, Johann Kaiser etc.[31] Faptul că printre donatorii cei mai importanţi se regăsesc doar etnici germani nu influenţează foarte mult structura bibliotecii; putem afirma acest lucru, deoarece conform catalogului publicat la Sibiu în 1904, se regăsesc în fondurile bibliotecii cărţi de referinţă pentru istoria românilor, precum sinteza de istorie românească scrisă de A. D. Xenopol. Ponderea cărţilor în limba română capătă mai mare greutate după anul 1900, ceea ce îngăduie definirea bibliotecii, e adevărat, în 1921, drept „*o comoară tăinuită*."[32] Mai mult, se consideră că „*a fost necesar ca aceste cărţi să ajungă în mâinile publicului, ca prin aceasta volumele existente să contribuie la ridicarea nivelului de cultură al maselor*."[33] Un tabel privind evoluţia fondului[34] arată pe de o parte care

[28] ***Ibidem***, p. 85.

[29] Idem, ***Contribuţii la cunoaşterea culturii reghinene până la 1918***, în ***Marisia***, XIII-XIV, 1983-1984, p. 260.

[30] Idem, ***Contribuţii la cunoaşterea bibliotecilor...***, p. 85

[31] ***Ibidem***.

[32] ***Ibidem***.

[33] ***Ibidem***.

[34] Idem, ***Contribuţii la cunoaşterea culturii...***, p. 26.

BDD-A19443 © 2010 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:27 UTC)

a fost reacţia oamenilor, a societăţilor culturale la apelul privind susţinerea financiară a bibliotecii, dar ne oferă şi o imagine mai clară privind modalităţile de îmbunătăţire a fondului de bibliotecă la sfârşit de secol XIX.

An	Asociaţii, instituţii, corporaţii	Persoane particulare	Achiziţii	Total
1879	52	22	6	80
1880	18	10	10	38
1881	64	66	58	188
1882	66	38	61	165
1883	34	43	37	144
1884	45	33	145	223
1885	58	77	32	167
1886	76	20	40	136
1887	42	105	39	186
1888	73	36	102	211
1889	69	71	20	160
Total	**597**	**521**	**580**	**1698**

Tot la Reghin a funcţionat şi **Biblioteca Profesorilor de la Colegiul de Fete Romano-Catolic din Reghinul Săsesc**, înfiinţată în 1870, precum şi cea a **Tineretului Şcolar**, ale cărei baze au fost puse în acelaşi an. Ambele biblioteci sunt menţionate în ***Calendarul maghiar din Ardeal***, editat la Cluj-Napoca în 1930 - dar al cărui conţinut încă nu-l cunoaştem direct, ci doar prin intermediul altor cercetători - care subliniază faptul că fondurile cuprindeau atât cărţi în limba română, cât şi în limba maghiară.[35]

Un moment deosebit pentru reghineni şi, prin extensie, pentru români, a fost înfiinţarea **Bibliotecii Şcolii Româneşti din Reghin**, cu ajutorul ASTREI. În anul fondării acestei biblioteci - 1879, Comitetul ASTREI a oferit şcolii din Reghin un set de 15 cărţi,[36] care făceau parte

[35] Idem, ***Contribuţii la cunoaşterea bibliotecilor...***, p. 261.

[36] ***Ibidem***. M. Şara citează ***Observatorul***, 2, nr. 62, 4 / 16 august 1879.

BDD-A19443 © 2010 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:27 UTC)

dintr-o donaţie mai amplă, pusă la dispoziţia ASTREI de către I. M. Rîureanu din Bucureşti.[37] De altfel, în acelaşi an, I. P. Maior îi mulţumeşte public acestuia pentru donaţia făcută.[38] Şcoala românească din Reghin a contribuit masiv la educarea, în spirit naţional, a unui mare număr de intelectuali români; a contribuit, de asemenea, la menţinerea dragostei pentru cultura românească şi specificul ei şi, nu în ultimul rând, la întărirea aspiraţiilor pentru libertate şi unitate a tuturor românilor. De-a lungul timpului, au studiat aici personalităţi marcante ale vieţii cultural-politice româneşti, precum Andrei Ghidiu, Teodor Ciontea, Virgil Oniţiu, Miron Cristea, Vasile Hossu etc.[39]

Şi învăţătorii din tractul Iernut au înţeles necesitatea constituirii unei biblioteci, pe care au şi organizat-o la sfârşitul secolului al XIX-lea; rolul acesteia a fost înţeles de la început de către intelectualii români din zonă; astfel, la începutul secolului, biblioteca avea deja un fond destul de consistent, constând în 21 de opuri în 51 de volume.[40]

În ceea ce priveşte bibliotecile unor parohii, o putem aminti, în acest stadiu al cercetării, pe cea a **Parohiei Greco-Catolice din Târgu-Mureş**, care exista înainte de 1848. Conform procesului verbal de licitaţie pentru bunurile preotului paroh Ilie Farago, întocmit la 26 martie 1849, parohia greco-catolică din Târgu-Mureş pare să fi administrat cea de a doua bibliotecă românească din localitate; la poziţia 199 a procesului verbal amintit, figurează o „*ladă încuiată*," în care erau aşezate 101 cărţi legate şi 45 nelegate. Este posibil ca, la începutul secolului XX, această bibliotecă să-şi fi continuat activitatea sub numele de „*biblioteca bisericească*" din Târgu-Mureş.[41]

Importantă este şi implicarea în viaţa culturală românească a unor societăţi care, la prima vedere, nu au nici o legătură cu acest domeniu; putem aminti, în acest sens, **Biblioteca Societăţii Cetăţeneşti şi Industriale din Reghinul Săsesc**. Înfiinţarea acestei biblioteci, în anul

[37] ***Ibidem***, p. 88.

[38] Idem, ***Contribuţii la cunoaşterea culturii...***, p. 251.

[39] Grigore Ploeşteanu, ***Aspecte...***, p. 28.

[40] Gheorghe Andreica, ***Monografia oraşului Iernut până în 1947***, Târgu-Mureş, Editura Nico, 2007, p. 132.

[41] Grigore Ploeşteanu, ***Lectori români la Târgu-Mureş înainte de 1848***, în ***Vatra***, serie nouă, an I, nr. 3, 1971, p. 177.

BDD-A19443 © 2010 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:27 UTC)

1874, face parte dintr-o tendinţă mai generală înregistrată în epocă; anume, interesul manifestat de societăţile culturale ale meseriaşilor de a pune bazele unor biblioteci, care să ajute la mai buna pregătire profesională a membrilor. În anul înfiinţării, biblioteca însuma deja un fond uriaş pentru acea vreme - 1.400 de volume, aşezate într-o singură încăpere.[42]

Am lăsat intenţionat la final iniţiativele individuale de constituire a unor biblioteci. Cunoaştem deja importanţa bibliotecii lui I. P. Maior, care a stat la baza celei a ASTREI. Pe aceeaşi direcţie se înscrie şi **Biblioteca protopopului Partenie Trombiţaş**, care exista înainte de 1848 şi cuprindea o destul de generoasă colecţie de documente: tipărituri din secolul al XVIII-lea, colecţii incomplete de periodice, precum ***Gazeta Transilvaniei*** şi ***Telegraful român*** - la care era atât colaborator, cât şi abonat şi pe care, în anul 1875, le-a oferit ASTREI contra unei sume de bani, lucrarea lui Papiu Ilarian, ***Istoria românilor din Dacia Superioară*** şi, nu în ultimul rând, documente privind cele 19 parohii din protopopiatul ortodox al Târgu-Mureşului.[43]

Putem aprecia că, indiferent de raţiunile care au dus la înfiinţarea unei biblioteci, indiferent de publicul căreia i se adresa, biblioteca rămâne o majoră sursă de informare, de valorificare a ceea ce se cunoştea deja despre trecutul istoric, despre valorile culturale, despre specificul nostru naţional şi, nu în ultimul rând, o modalitate de educare şi consolidare a românismului. Se poate afirma că, sub impulsul luptei pentru păstrarea identităţii naţionale, biblioteca încearcă să suplinească o lacună a sistemului de învăţământ, în condiţiile în care iniţiativa constituirii unor fonduri de carte preocupă în egală măsură organismele asociative, dar şi persoane particulare. Mai mult, prin prisma valorii documentare a cărţilor deţinute, bibliotecile îngăduie şi facilitează racordarea românilor la curentele europene de opinie.

---

[42] Marin Şara, ***Contribuţii la cunoaşterea bibliotecilor...***, p. 13; Idem, ***Contribuţii la cunoaşterea culturii...***, p. 261.

[43] Grigore Ploeşteanu, ***Vechi biblioteci româneşti în judeţul Mureş (secolul al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea)***, în ***Revista bibliotecilor***, XXV, nr. 8, aug. 1972, p. 486; vezi şi Idem, ***Lectori români...*****,** p. 17.

BDD-A19443 © 2010 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:27 UTC)